

MARYLA BIENIEK-MAJKA*

Poznań

**INTEGRACJA NA RYNKU OWOCÓW I WARZYW
JAKO EFEKT CZŁONKOSTWA POLSKI W UNII EUROPEJSKIEJ**

Słowa kluczowe: owoce, warzywa, integracja, dofinansowanie, Unia Europejska

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest przedstawienie integracji na rynku owoców i warzyw w Polsce jako efektu wynikającego z akcesji Polski do Unii Europejskiej. Na podstawie badań własnych i dostępnej literatury przedmiotu można stwierdzić, że wzrost znaczenia polskich producentów owoców i warzyw wynika z dofinansowania tego sektora z budżetu unijnego (90% środków przeznaczonych na ten cel trafiło do Polski) i krajowego. Dzięki wsparciu uruchomiono nowoczesne technologie, które pozwoliły na uzyskanie przez polskich producentów lepszej pozycji na konkurencyjnym rynku. Szacuje się, że stopień zorganizowania polskiego sektora owoców i warzyw w grupach i organizacjach producentów wynosi około 20%.

Wprowadzenie

Polska jest jednym z największych producentów żywności w Unii Europejskiej. Polska żywność zdobywa co raz większe uznanie oraz jest rozpoznawalna nie tylko w Europie, ale także na świecie. Przyczyniają się do tego produkty polskiego sadownictwa i ogrodnictwa. Z danych zawartych w tabeli 1 można wywnioskować, że udział polskiej produkcji warzyw w ilości produkowanej przez kraje Unii Europejskiej jest względnie stały i w latach 2004–2012 wyniósł od 8,5 do 9,4%. Natomiast udział polskiej produkcji owoców jest bardziej zmienny i w analo-

* Maryla Bieniek-Majka, doktorantka Wydziału Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, e-mail: maryl.b@wp.pl.

gicznym okresie kształtował się na poziomie od 4,8 do 11%. Na taką dynamikę wpływ ma większa wrażliwość owoców na niekorzystne warunki atmosferyczne. Polska należy do największych producentów owoców we Wspólnocie, plasując się za Włochami i Hiszpanią, a przed Francją i Grecją. Jest jednocześnie największym producentem owoców klimatu umiarkowanego w Unii Europejskiej. Polska zajmuje czwarte miejsce w Unii (po Włoszech, Hiszpanii i Francji) w produkcji warzyw i tym samym jest jednym z najważniejszych ich producentów¹.

Tabela 1

Produkcja owoców i warzyw w Polsce na tle UE (w mln t)

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Owoce (bez winogron wykorzystywanych do produkcji wina)									
UE	38,1	37,1	38,4	35,4	37,3	37,7	35,5	37,7	34,7
Polska	3,5	2,9	3,2	1,7	3,8	3,6	2,7	3,4	3,8
Udział Polski (w %)	9,2	7,8	8,3	4,8	10,2	9,5	7,6	9,0	11,0
Warzywa (wraz z pieczarkami)									
UE	67,2	64,6	62,7	62,9	62,6	65,1	62,3	62,7	62,2
Polska	5,8	5,6	5,3	5,9	5,4	5,8	5,1	5,8	5,7
Udział Polski (w %)	8,6	8,7	8,5	9,4	8,6	8,9	8,2	9,3	9,2

Źródło: Biuletyn Informacyjny ARR nr 3/2013, s. 14–25.

Nie byłoby tak, gdyby wraz z akcesją do Unii Europejskiej Polska nie została objęta Wspólną Polityką Rolną Unii Europejskiej. W związku z tym z roku na rok wzrastało wsparcie finansowe na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich zarówno z budżetu Unii Europejskiej, jak i budżetu krajowego. Część środków skierowano bezpośrednio do rolników, a część trafiła do instytucji z otoczenia rolnictwa². Augustyn Woś zauważał, że nie należy oczekiwać, że sektor ten zostanie zrestrukturyzowany za unijne pieniądze pomimo ogromnych środków trafiających z budżetu Unii Europejskiej do polskiego rolnictwa. Problemem jest wewnętrzna akumulacja, na którą składają się środki własne rolników, które mogliby przeznaczyć na modernizację gospodarstw, oraz środki publiczne, które mogłyby przeistoczyć się w inwestycje restrukturyzacyjne³. Jednak należy zauważyć, że objęcie Polski Wspólną Polityką Rolną Unii Europejskiej znalazło

¹ „Biuletyn Informacyjny ARR” 2013, nr 3, s. 14–25.

² A. Kowalska, *Jakość i konkurencyjność w rolnictwie ekologicznym*, Difin, Warszawa 2010, s. 156.

³ A. Woś, *Rolnictwo w obliczu narastającego kryzysu*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa 2010, s. 35.

odzwierciedlenie w znacznym wzroście wydatków z krajowych środków publicznych na rozwój wsi. Wpływ unijnych środków finansowych i instytucji na sytuację ekonomiczno-społeczną polskiego rolnictwa, rozwój wsi, rynków rolnych i obszarów wiejskich jest wiodący i kluczowy dla dalszym wzrostu sektora rolnego w Polsce⁴. Także polscy ogrodnicy wraz z przystąpieniem Polski do UE stali się bezpośrednimi beneficjentami wsparcia finansowego dla grup i organizacji producentów, co umożliwiło im rozwój i dało podstawę do wzrostu konkurencyjności na rynku wspólnotowym i globalnym⁵. Celem dalszych rozważań jest przedstawienie integracji na rynku owoców i warzyw w Polsce jako efektu wynikającego z akcesji Polski do Unii i objęcia polskich sadowników i ogrodników instrumentami Wspólnej Polityki Rolnej, a zwłaszcza programem wsparcia dla nowo powstających grup producentów owoców i warzyw.

Legislacja Unii Europejskiej wobec sektora owoców i warzyw

Rozszerzenie zasięgu Unii Europejskiej w 2004 roku o kolejne 10 krajów, w tym Polskę, skutkowało koniecznością zmian i dostosowaniem przepisów w sektorze owoców i warzyw obowiązujących we Wspólnocie, czego efektem było wydanie 14 kwietnia 2004 roku rozporządzenia Komisji (WE) nr 686/2004 ustanawiającego środki przejściowe mające zastosowanie do organizacji producentów owoców i warzyw ze względu na przystąpienie do Wspólnoty kolejnych państw. Rozszerzenie Wspólnoty wymusiło uaktualnienie regulacji organizacji rynku i tak rozporządzenie Rady (WE) nr 2200/96 zostało zastąpione rozporządzeniem nr 1234/2007 o jednolitej wspólnej organizacji rynków rolnych. Akt obejmował zasięgiem cały sektor rolno-ogrodniczy, dlatego też ze względu na specyfikę rynku owoców i warzyw Rada Unii Europejskiej wydała rozporządzenie Rady (WE) nr 1182/2007, ustanawiając szczegółowe przepisy odnośnie do sektora owoców i warzyw, a także określając poziom wsparcia finansowego dla grup producentów. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1580/2007 stanowiło akt wykonawczy i w pełny sposób regulowało rynek owoców i warzyw. 7 czerwca 2011 roku weszło w życie rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 543/2011, które

⁴ A. Czyżewski, A. Henisz-Matuszczak, *Konkurencyjność celów w polityce rolnej w Polsce w świetle ustaw budżetowych przed i po wstąpieniu do UE (1997–2008)*, „Roczniki Naukowe SE-RiA” 2008, t. X, z. 1, s. 48–66.

⁵ L. Jabłońska, *Wspólna organizacja rynku owoców UE jako czynnik zwiększania konkurencyjności sektora sadowniczego w Polsce*, materiały konferencyjne *Czynniki wpływające na planowanie i jakość owoców roślin sadowniczych*, II Międzynarodowe Targi Agrotechniki Sadowniczej, Warszawa 13–14 stycznia 2006 roku, s. 159–164.

uchyliło poprzednie rozporządzenie i wprowadziło niekorzystne zmiany w sposobie wykorzystania dofinansowanych inwestycji przeprowadzanych przez grupy i organizacje producentów owoców i warzyw⁶. Rozporządzenie Komisji (UE) nr 302/2012 z 4 kwietnia 2012 roku zmieniające rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 543/2011 ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w odniesieniu do sektora owoców i warzyw oraz sektora przetworzonych owoców i warzyw ograniczyło w sposób drastyczny kwotę dofinansowania, o jaką mogą ubiegać się grupy producentów owoców i warzyw do 10 mln euro rocznie. Jest to prawie zlikwidowanie wsparcia, jeżeli porównamy tę wartość do kwot, które otrzymywali polscy producenci w latach poprzednich i spodziewali się otrzymywać w dalszym ciągu. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 780/2012 z 28 sierpnia 2012 roku ustaliło współczynniki przydziału na lata 2012–2017 dla wkładu Unii przeznaczonego na pomoc dla grup producentów w sektorze owoców i warzyw, o której mowa w art. 103a rozporządzenia Rady (UE) nr 1234/2007, w odniesieniu do planów uznawania zgłoszonych do 1 lipca 2012 roku. W rozporządzeniu tym między innymi zostały określone ilości środków przeznaczonych dla danego państwa.

Tabela 2

Współczynniki przydziału wkładu pomocy Unii Europejskiej dla grup producentów owoców i warzyw na lata 2012–2017

Współczynniki przydziału w danym roku	87,52%	45,01%	100%	100%	100%	100%
	Łączna kwota na państwo członkowskie w euro					
Bułgaria	1 413 687	729 139	1 633 398	1 378 254	696 476	0
Litwa	242 274	169 836	176 887	447 250	85 716	0
Węgry	741 172	981 815	1 017 195	1 335 480	432 736	0
Polska	7 479 159	8 049 649	5 654 777	2 853 186	2 163 241	40 435
Rumunia	132 474	75 794	175 266	127 389	62 262	0
RAZEM	10 008 766	10 006 233	8657 523	6 141 559	3 440 431	40 435

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 780/2012 z 28 sierpnia 2012 roku (Dz.U. L 232/4 z 29 sierpnia 2012 roku).

⁶ W. Sobczak, M. Wielechowski, *Rozwój grup i organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce w świetle unijnego i krajowego ustawodawstwa*, Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego 2013, „Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej” nr 103 (2013), s. 164.

Jak wynika z tabeli 2, w dalszym ciągu polscy producenci są największymi beneficjentami tego programu, a w ostatnim, 2017 roku całość zaplanowanego w tej chwili budżetu zostanie skierowana do naszego kraju. Można z tego też wywnioskować, że skoro po upływie 5 lat od wejścia w życie tego rozporządzenia, czyli za maksymalny okres dochodzenia do uznania nowo powstałej grupy, środki przekierowane będą tylko do Polski, to może to oznaczać, że w 2012 roku w pozostałych krajach w nowych warunkach legislacyjnych nie powstały nowe grupy⁷.

Wsparcie finansowe dla grup i organizacji producentów owoców i warzyw

W informacji Rady Ministrów w sprawie sytuacji ekonomicznej w polskim rolnictwie w latach 2005–2013 możemy przeczytać, że w ramach Wspólnej Polityki Rolnej dla sektora owoców i warzyw skutecznie wzmocniona została pozycja rynkowa producentów owoców i warzyw. Do mechanizmów tych zalicza się realizowane w Polsce od 2004 roku wsparcie dla grup producentów owoców i warzyw. Wdrożenie atrakcyjnych form wsparcia unijnego dla tych podmiotów miało na celu ożywienie procesu konsolidacji sektora owoców i warzyw na poziomie producentów rolnych. Wzmocnienie podmiotów uzyskane dzięki konsolidacji podaży powinno przyczynić się do zwiększenia równowagi na rynku owoców i warzyw, a w rezultacie bardziej stabilnych cen w kolejnych latach⁸. Unia Europejska kierowała pomoc do producentów owoców i warzyw poprzez wspieranie grup i organizacji producentów. Korzystny dla producentów był status wstępnie uznanej grupy, która oprócz pomocy związanej z administracją otrzymywała także dofinansowanie inwestycji⁹. Wstępnie uznane grupy producentów złożyły ogółem 1939 wniosków o przyznanie pomocy finansowej na pokrycie kosztów związanych z utworzeniem grupy producentów i prowadzeniem działalności administracyjnej oraz na pokrycie części kwalifikowanych kosztów inwestycji

⁷ M. Bieniek-Majka, *Grupy producentów owoców i warzyw świetle zmian legislacyjnych*, „Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy” 2012, nr 5, s. 192–193.

⁸ Informacja Rady Ministrów w sprawie sytuacji ekonomicznej w polskim rolnictwie w latach 2005–2013 z uwzględnieniem środków pochodzących z funduszy unijnych na rozwój obszarów wiejskich, eksportu polskich towarów rolno-spożywczych oraz rynku zbóż i rzepaku, druk nr 1707, Warszawa, 11 września 2013 roku, s. 25.

⁹ S. Kierczyńska, *Znaczenie Wspólnej Polityki Rolnej dla producentów owoców i warzyw w Polsce*, Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego 2012, „Polityki Europejskie, Finanse, Marketing” nr 8 (57), s. 246.

ujętych w zatwierdzonym planie dochodzenia do uznania. Grupy producentów owoców i warzyw składały wnioski o przyznanie pomocy finansowej po zakończeniu rocznego lub półrocznego okresu realizacji planu dochodzenia do uznania. Do 31 grudnia 2013 roku wydano 1840 decyzji w sprawie przyznania pomocy finansowej dla 311 grup producentów na kwotę 5 717 709,5 tys. zł (w tym 248 316,7 tys. zł na pokrycie kosztów związanych z utworzeniem grupy producentów i prowadzeniem działalności administracyjnej oraz 5 469 392,8 tys. zł na pokrycie części kwalifikowanych kosztów inwestycji ujętych w zatwierdzonym planie dochodzenia do uznania) (zob. tabela 3).

Tabela 3

Wartość wypłacanej pomocy finansowej wstępnie uznanym grupom producentów owoców i warzyw w latach 2005–2013

Rok	Wartość pomocy przeznaczonej na pokrycie kosztów administracyjnych	Wartość pomocy przeznaczonej na pokrycie kosztów inwestycyjnych	Wartość pomocy ogółem
w tys. zł			
2005	1703,2	0	1703,2
2006	4133,7	3296,6	7430,3
2007	6364,9	21 835,7	28 200,6
2008	11 008,8	6 5535,0	76 543,8
2009	22 713,5	294 382,8	317 096,3
2010	37 488,7	631 443,7	668 932,4
2011	49 461,2	1 045 927,2	1 095 388,4
2012	57 824,5	1 673 376,8	1 731 201,3
2013	57 618,2	1 733 595,0	1 791 213,2
Razem	248 316,7	5 469 392,8	5 717 709,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ARiMR oraz T. Filipiak, *Grupy producentów owoców i warzyw w Polsce*, „Roczniki Naukowe SERiA” 2013, t. XV, z. 6, s. 73.

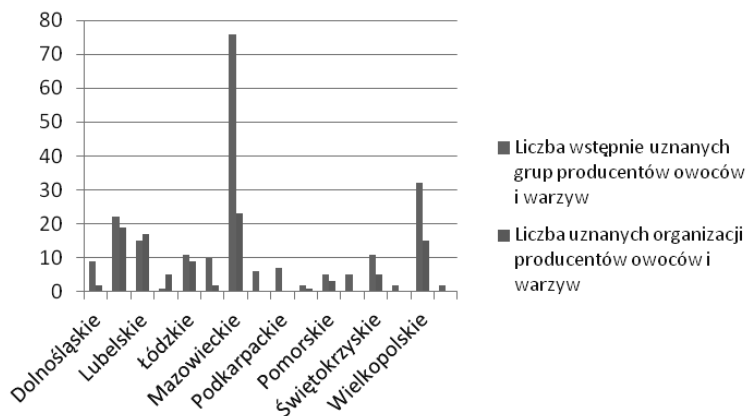
Do oddziałów regionalnych ARiMR wpłynęły ogółem 92 wnioski o przyznanie pomocy finansowej na dofinansowanie funduszu operacyjnego z tytułu realizacji programu operacyjnego złożone przez 9 uznanych organizacji producentów owoców i warzyw realizujących programy operacyjne. Organizacje producentów ubiegały się o przyznanie pomocy częściowej na dofinansowanie funduszu operacyjnego (transze kwartalne), jak również o przyznanie rocznej pomocy na dofinansowanie funduszu operacyjnego. Do 31 grudnia 2013 roku wydano 80 decyzji w sprawie przyznania pomocy finansowej na kwotę 13 285 tys. zł¹⁰.

¹⁰ www.arimr.gov.pl (21.02.2014).

Dzięki temu dofinansowaniu możemy zauważyć zmieniony krajobraz na wsiach, gdzie utworzono grupy. Powstała infrastruktura, nowe hale produkcyjne, chłodnie, nowe miejsca pracy.

Grupy producentów owoców i warzyw w Polsce w latach 2004–2013

Według stanu na 31 grudnia 2013 roku status wstępnie uznanej grupy producentów posiada 217 grup, a uznanej – 106 organizacji producentów owoców i warzyw. Jak wynika z rysunku 1, największe zainteresowanie procesem integracyjnym wykazali producenci owoców i warzyw z województwa mazowieckiego, następnie wielkopolskiego, kujawsko-pomorskiego i lubelskiego.

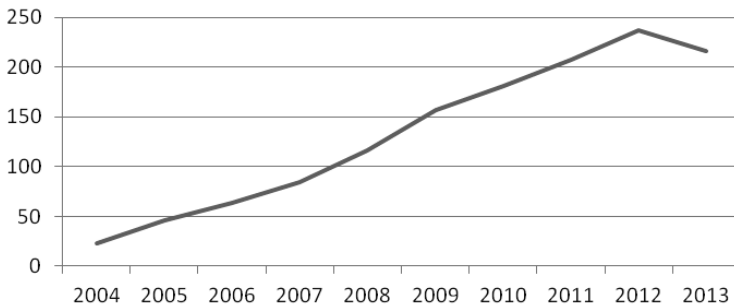
Rysunek 1. Liczba producentów owoców i warzyw w Polsce (stan na 21.02.2014)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestrów prowadzonych przez właściwych marszałków województw.

Grupy producenckie zawiązywały się na mocy obowiązujących przepisów i tak w 2004 roku powstało 7 organizacji producenckich i 23 wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw¹¹. Pierwsze inicjatywy powstały w województwie kujawsko-pomorskim, lubelskim, wielkopolskim, mazowieckim i lubuskim. Województwa te zostały liderami procesów integracyjnych. W okresie od 2004 do 2013 roku liczba grup producentów wzrosła ponad dziesięciokrotnie

¹¹ W. Sobczak, L. Jabłońska, D. Olewnicki, *Stopień zorganizowania producentów owoców i warzyw w Polsce*, Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego 2013, „Problemy Rolnictwa Światowego” nr 13 (28), s. 122.

(z 30 grup i organizacji w 2004 roku do 323 grup i organizacji w 2013 roku). Proces powstawania grup jednak nie był równomierny. Zainteresowanie procesem integracyjnym było proporcjonalne do hojności i możliwości uzyskania wsparcia z funduszy unijnych i krajowych. Przypomnieć należy, że od 2007 roku grupy otrzymały możliwość uzyskania pokrycia 75% kosztów inwestycyjnych (50% z budżetu unijnego i 25% z budżetu krajowego) i to dofinansowanie zostało drastycznie zmniejszone od kwietnia 2012 roku. Zależność tę możemy zauważyć na rysunku 2.

Rysunek 2. Liczba wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw w Polsce w latach 2004–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR oraz „Biuletynu Informacyjnego ARR” 2012, nr 4–5.

Przywołana w pracy Aleksandry Kowalskiej wypowiedź Szczepana Figla i Włodzimierza Rembisza z 2005 roku jest nadal aktualna. Stwierdzili oni, że „szeroki zakres wsparcia producentów może mieć niepożądane skutki, ponieważ producenci mogą nadmierny wysiłek kłaść nie na poprawę efektywności, jakości produkcji i dostosowania jej potrzeb do zmieniającego się, konkurencyjnego rynku, a na szukanie dostępu i dostosowanie się do programów pomocowych, dotacji itp. jako znaczącego źródła dochodów. Jest to znane w ekonomii zjawisko korzystania z renty polityczno-instytucjonalnej, a nie szukanie poprawy swoich dochodów na drodze renty ekonomicznej, czyli poprawy efektywności gospodarowania”¹². Przyzwyczajeni do napływu dużego strumienia gotówki producenci owoców i warzyw mogą nie czuć już tak dużej presji do korzystania z korzyści płynących z integracji. Szkoda, bo to może nas postawić na mniej konkurencyj-

¹² A. Kowalska, *Jakość i konkurencyjność...*, s. 167.

nej pozycji, a o dobrą pozycję na rynku istniejące grupy walczyły przez ostatnie lata¹³. O wzrastającej sile zintegrowanych producentów może świadczyć ich rosnący udział w rynku. Z badań przeprowadzonych przez Wioletę Sobczak, Lilianę Jabłońską i Dawida Olewnickiego wynika, że udział w wartości produkcji sprzedanej przez grupy i organizacje w całkowitej produkcji towarowej wynosił w 2004 roku 0,39% dla grup i 0,89% dla organizacji, a w 2010 roku 13,9% dla grup i 2% dla organizacji. Zauważyć możemy, że powstające wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw miały wpływ na konsolidację rynku. Wzrastająca liczba grup wprowadzała na rynek większą ilość towaru, realizując w ten sposób główny cel, jakim było skoncentrowanie podaży.

Podsumowanie i wnioski

W ogólnym ujęciu stopień zrzeszania się producentów, czyli wkład (%) organizacji producentów, zrzeszeń organizacji producentów oraz grup producentów do całkowitej wartości wprowadzonych do obrotu produktów sektora owoców i warzyw, na poziomie UE wzrósł w okresie od 2004 do 2009 roku z 34 do 43%, jednak po reformie z 2007 roku nie zaobserwowano jego znaczącego wzrostu. Cel, jaki ustanowiono w ramach reformy z 2007 roku – średni stopień zrzeszania się producentów na poziomie 60% – do 2013 roku pozostał poza zasięgiem. Stopień zrzeszania się producentów oraz trendy dotyczące tego zjawiska różnią się znacznie w zależności od państwa członkowskiego¹⁴:

1. Wzrost w krajach UE-15: z 36% w 2004 roku do 48% w 2009 roku; największy wzrost odnotowano w Portugalii, podczas gdy w Grecji i Francji stopień zrzeszania się producentów nie zmienił się, a w Wielkiej Brytanii i Irlandii wykazuje tendencję spadkową.
2. W krajach UE-10 nagły wzrost po przystąpieniu do UE, ale nadal na umiarkowanym poziomie: z 6 do 14% w okresie od 2004 do 2009 roku; największy wzrost odnotowano w Czechach (z 22 do 49%) i Polsce (za pośrednictwem grup producentów z 1 do 12%).
3. Nadal niski stopień zrzeszania się producentów odnotowano w Rumunii (wzrost z 0,2 do 3%) i Bułgarii (z 0,3 do 0,7%) (w okresie od 2007 do 2009 roku).

¹³ M. Bieniek-Majka, *Zmiany dofinansowania grup producentów owoców i warzyw w Polsce*, w: *Konkurencyjność podmiotów gospodarczych w Polsce*, red. W. Jarecki, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2012, s. 182–183.

¹⁴ www.ec.europa.eu (22.02.2014).

Poziom konsolidacji na rynku owoców i warzyw jest nadal niewystarczający mimo tego, że w ostatniej perspektywie 2007–2013 dostaliśmy na ten cel ogromne pieniądze. Polska wykorzystała ponad 90% środków całej UE na sektor owocowo-warzywny, kontraktując w 2012 roku ponad 300 mln euro. Polscy sadownicy i warzywnicy skorzystali z programu, maksymalnie eksploatując środki z Unii. Unijni konkurenci to dostrzegli i program zablokowali¹⁵. Wsparcie Unii przyznawane jest jedynie za pośrednictwem organizacji producentów, zrzeszeń organizacji producentów oraz grup producentów. Nie korzysta z niego większość producentów owoców i warzyw – często bardzo małych. Historycznie powiązane zjawiska socjologiczne, takie jak brak wzajemnego zaufania, ogólna podejrzliwość i pokusa wykorzystania wysiłków poczynionych przez innych bez ponoszenia takich samych kosztów, utrudniają podniesienie stopnia zrzeszania się producentów¹⁶. Należy pamiętać, że proces integracji na rynku owoców i warzyw w Polsce dzięki bodźcom płynącym z Unii Europejskiej rozpoczął się. Funkcjonujące grupy producentów owoców i warzyw, zwiększając swój udział w rynku, pokazują, że są coraz bardziej liczącym się uczestnikiem rynku. Powinny być pozytywnym przykładem dla małych, indywidualnych producentów i zmotywować ich do tworzenia lub przystępowania do grup i organizacji. Mimo wzrostu poziomu integracji na polskim rynku owoców i warzyw do średniego poziomu osiągniętego przez UE-15, który wynosi 60–70%¹⁷, jeszcze nam daleko.

Bibliografia

- Bieniek-Majka M., *Zmiany dofinansowania grup producentów owoców i warzyw w Polsce*, w: *Konkurencyjność podmiotów gospodarczych w Polsce*, red. W. Jarecki, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2012.
- Bieniek-Majka M., *Grupy producentów owoców i warzyw światło zmian legislacyjnych*, „Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy” 2012, nr 5.
- „Biuletyn Informacyjny ARR” 2013, nr 3.
- „Biuletynu Informacyjnego ARR” 2012, nr 4–5.

¹⁵ www.portalspozywczy.pl (22 02 2014).

¹⁶ www.ec.europa.eu (22 02 2014).

¹⁷ B. Nosecka, A. Bugała, D. Paszko, Ł. Zaremba, *Sytuacja na światowym rynku wybranych produktów ogrodnictwa i jej wpływ na polski rynek ogrodnictwa*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2012, s. 79.

- Czyżewski A., Henisz-Matuszczak A., *Konkurencyjność celów w polityce rolnej w Polsce w świetle ustaw budżetowych przed i po wstąpieniu do UE (1997–2008)*, „Roczniki Naukowe SERiA” 2008, t. X, z. 1.
- Filipiak T., *Grupy producentów owoców i warzyw w Polsce*, „Roczniki Naukowe SERiA” 2013, t. XV, z. 6.
- Jabłońska L., *Wspólna organizacja rynku owoców UE jako czynnik zwiększania konkurencyjności sektora sadowniczego w Polsce*, materiały konferencyjne *Czynniki wpływające na planowanie i jakość owoców roślin sadowniczych*, II Międzynarodowe Targi Agrotechniki Sadowniczej, Warszawa 13–14 stycznia 2006 roku.
- Kierczyńska S., *Znaczenie Wspólnej Polityki Rolnej dla producentów owoców i warzyw w Polsce*, Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego 2012, „Polityki Europejskie, Finanse, Marketing” nr 8 (57).
- Kowalska A., *Jakość i konkurencyjność w rolnictwie ekologicznym*, Difin, Warszawa 2010.
- Nosecka B., Bugała A., Paszko D., Zaremba Ł., *Sytuacja na światowym rynku wybranych produktów ogrodnich i jej wpływ na polski rynek ogrodniczy*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2012.
- Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 780/2012 z 28 sierpnia 2012 roku (Dz.U. L 232/4 z 29 sierpnia 2012 roku).
- Sobczak W., Jabłońska L., Olewnicki D., *Stopień zorganizowania producentów owoców i warzyw w Polsce*, Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego 2013, „Problemy Rolnictwa Światowego” nr 13 (28).
- Sobczak W., Wielechowski M., *Rozwój grup i organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce w świetle unijnego i krajowego ustawodawstwa*, Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego 2013, „Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej”, nr 103 (2013).
- Woś A., *Rolnictwo w obliczu narastającego kryzysu*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa 2010, s. 35.
- www.armir.gov.pl.
- www.ec.europa.eu.
- www.portalspozywczy.pl.
- www.sejm.gov.pl.

**INTEGRATION ON THE FRUIT AND VEGETABLE MARKET
AS A RESULT OF POLAND'S MEMBERSHIP IN THE EUROPEAN UNION**

Keywords: fruit, vegetables, integration, funding, The European Union

SUMMARY

The article is supposed to describe the integration of the fruit and vegetable market in Poland as a consequence of Poland's membership in the European Union. On the basis of my own research or available literature it can be stated that the increasing role of Polish fruit and vegetable producers results from EU funding (90% of financial resources allocated for this sector went to Poland) and national budget. Thanks to the support new technologies were introduced and the Polish producers became stronger on the competitive market. It is said that about 20% of fruit and vegetable producers are the members of producer groups and organizations.